

**ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
Ν.Ο.Π.Ε.
Τμήμα Νομικής**

**ΘΕΜΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ:
«Ο ΤΥΠΟΣ»**

**Μάθημα: Εφαρμογές Δημοσίου Δικαίου.
Χειμερινό εξάμηνο 2008.
Διδάσκων καθηγητής: κ. Δημητρόπουλος Ανδρέας.**

**ΒΛΑΧΑΚΗ Κ. ΠΟΛΥΞΕΝΗ
ΑΜ: 1340200300047**

ΑΘΗΝΑ, 2008

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

–Εισαγωγή	σελίδα 3
ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΟΧΥΡΩΣΗ ΤΥΠΟΥ	σελίδα 4
- ΜΕΡΟΣ Α΄: ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΥΠΟΥ	
A1: Ορισμός	σελίδα 7
A2: Στοιχεία έννοιας του εντύπου	σελίδα 8
A3: Corpus και Animus	σελίδα 8
A4: Παραδείγματα τύπου	σελίδα 9
–ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄: ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ	
B1: Ελευθερία εκδόσεως	σελίδα 10
B2: Ελευθερία σύνταξης	σελίδα 11
B3: Ελευθερία εκτυπώσεως	σελίδα 11
B4: Ελευθερία κυκλοφορίας	σελίδα 12
B5: Ελευθερία άσκησης επαγγελματών του τύπου	σελίδα 12
–ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄: ΦΟΡΕΙΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΤΥΠΟΥ.	
Γ1: Ιδιώτες	σελίδα 14
Γ2: Νομικά πρόσωπα	σελίδα 14
Γ3: Αλλοδαποί	σελίδα 14
–ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄: ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΤΥΠΟΥ	
Δ1: Λογοκρισία	σελίδα 15
Δ2: Τύπος και Προσωπικότητα	σελίδα 15
Δ3: Κατάσχεση Εντύπων	σελίδα 16
– Περιπτωσιολογία	σελίδα 18
- Νομολογία:	σελίδα 22
–Αντί Επίλογου:	σελίδα 29
–Λήματα:	σελίδα 29
–Βιβλιογραφία:	σελίδα 30

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα εργασία έχει ως στόχο να πραγματευτεί την έννοια του τύπου και της ελευθερίας αυτού, ως συνταγματικά κατοχυρωμένου έννομου αγαθού. Ο τύπος και η ελευθερία του διαδραματίζουν σημαντικότατο ρόλο στην εποχή μας, καθώς αποτελούν μέσο για την ελεύθερη διάδοση ιδεών και πληροφοριών. Πιο συγκεκριμένα, διαμέσου του τύπου είναι δυνατή η πληροφόρηση όλων των πολιτών για τα γεγονότα, που πραγματοποιούνται εντός του ελλαδικού χώρου, αλλά και παγκοσμίως. Με αυτό τον τρόπο τα άτομα έχουν την δυνατότητα να διαμορφώσουν τις επιλογές τους και να αντιδράσουν στα κακώς κείμενα. Επιπλέον, ο τύπος ασκεί σημαντικό έλεγχο των αντιπροσώπων του λαού κατά την άσκηση των εξουσιών τους, γεγονός, που συνεπάγεται και την καλύτερη δυνατή λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος.

Η εργασία, που ακολουθεί, έχει ως στόχο την όσο το δυνατόν πληρέστερη προσέγγιση της έννοιας του τύπου, των ελευθεριών και δικαιωμάτων, που πηγάζουν εξ αυτού, των φορέων του καθώς και κάποιων ειδικότερων θεμάτων, που σχετίζονται με αυτόν.

ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΟΧΥΡΩΣΗ ΤΥΠΟΥ

Άρθρο 14Σ

1. Καθένας μπορεί να εκφράζει και να διαδίδει προφορικά, γραπτά και δια του τύπου τους στοχασμούς του τηρώντας τους νόμους τους Κράτους.

2. Ο τύπος είναι ελεύθερος. Η λογοκρισία και κάθε άλλο προληπτικό μέτρο απαγορεύονται.

3. Η κατάσχεση εφημερίδων και άλλων εντύπων, είτε πριν από την κυκλοφορία είτε ύστερα από αυτή, απαγορεύεται.

Κατ' εξαίρεση επιτρέπεται η κατάσχεση, με παραγγελία του εισαγγελέα, μετά την κυκλοφορία:

α) για προσβολή της χριστιανικής και κάθε άλλης γνωστής θρησκείας,

β) για προσβολή του προσώπου του Προέδρου της Δημοκρατίας,

γ) για δημοσίευμα που αποκαλύπτει πληροφορίες για τη σύνθεση, τον εξοπλισμό και τη διάταξη των ενόπλων δυνάμεων ή την οχύρωση της Χώρας ή που έχει σκοπό τη βίαιη ανατροπή του πολιτεύματος ή στρέφεται κατά της εδαφικής ακεραιότητας του Κράτους,

δ) για άσεμνα δημοσιεύματα που προσβάλλουν ολοφάνερα τη δημόσια αιδώ, στις περιπτώσεις που ορίζει ο νόμος.

4. Σ' όλες τις περιπτώσεις της προηγούμενης παραγράφου ο εισαγγελέας, μέσα σε είκοσι τέσσερις ώρες από την κατάσχεση, οφείλει να υποβάλει την υπόθεση στο δικαστικό συμβούλιο, και αυτό, μέσα σε άλλες είκοσι τέσσερις ώρες, οφείλει να αποφασίσει για τη διατήρηση ή την άρση της κατάσχεσης, διαφορετικά η κατάσχεση αίρεται

αυτοδικαίως. Τα ένδικα μέσα της έφεσης και της αναίρεσης επιτρέπονται στον εκδότη της εφημερίδας ή άλλου εντύπου που κατασχέθηκε και στον εισαγγελέα.

5. Καθένας ο οποίος θίγεται από ανακριβές δημοσίευμα ή εκπομπή έχει δικαίωμα απάντησης, το δε μέσο ενημέρωσης έχει αντιστοίχως υποχρέωση πλήρους και άμεσης επανόρθωσης. Καθένας ο οποίος θίγεται από υβριστικό ή δυσφημιστικό δημοσίευμα ή εκπομπή έχει, επίσης, δικαίωμα απάντησης, το δε μέσο ενημέρωσης έχει αντιστοίχως υποχρέωση άμεσης δημοσίευσης ή μετάδοσης της απάντησης. Νόμος ορίζει τον τρόπο με τον οποίο ασκείται το δικαίωμα απάντησης και διασφαλίζεται η πλήρης και άμεση επανόρθωση ή η δημοσίευση και μετάδοση της απάντησης.

6. Το δικαστήριο, ύστερα από τρεις τουλάχιστον καταδίκες μέσα σε μια πενταετία για διάπραξη των εγκλημάτων που προβλέπονται στην παράγραφο 3, διατάσσει την οριστική ή προσωρινή παύση της έκδοσης του εντύπου και, σε βαριές περιπτώσεις, την απαγόρευση της άσκησης του δημοσιογραφικού επαγγέλματος από το πρόσωπο που καταδικάστηκε, όπως νόμος ορίζει. Η παύση ή η απαγόρευση αρχίζουν αφότου η καταδικαστική απόφαση γίνει αμετάκλητη.

7. Νόμος ορίζει τα σχετικά με την αστική και ποινική ευθύνη του τύπου και των άλλων μέσων ενημέρωσης και με την ταχεία εκδίκαση των σχετικών υποθέσεων.

8. Νόμος ορίζει τις προϋποθέσεις και τα προσόντα για την άσκηση του δημοσιογραφικού επαγγέλματος.

9. Νόμος μπορεί να προσδιορίσει ότι τα μέσα χρηματοδότησης εφημερίδων και περιοδικών πρέπει να γίνονται γνωστά.

ΜΕΡΟΣ Α΄: ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΥΠΟΥ

Α1: Ορισμός

Ετυμολογικά η λέξη «τύπος» προέρχεται από το ρήμα τύπτω, κτυπώ. Επομένως, γενικά τύπος είναι το ίχνος, το αποτύπωμα, που αφήνει κάποιο κτύπημα και κατ' επέκταση το αποτύπωμα κάποιας εικόνας, γράμματος ή παράστασης¹

Ο **τύπος** κατά την έννοια του άρθρου 14 του Συντάγματος περιλαμβάνει αφ' ενός όλα τα έντυπα, που είναι προορισμένα και κατάλληλα για διάδοση, αφ' ετέρου κάθε μέθοδο εκτύπωσης του λόγου, της γραφής ή της εικόνας ανεξάρτητα από το σκοπό της διάδοσης.

Ένας ακόμη πολύ εύστοχος ορισμός του τύπου, που διατυπώθηκε πριν το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, είναι ο αναφερόμενος στο άρθρο 1 εδάφιο 1 του αναγκαστικού νόμου 1092 / 1938, κατά τον οποίον **τύπος** και **έντυπο** επί των οποίων εφαρμόζονται οι διατάξεις του νόμου είναι ότι προέρχεται από τυπογραφία η οποιοδήποτε άλλο μηχανικό ή χημικό μέσο, παράγεται σε όμοια αντίτυπα και χρησιμεύει στον πολλαπλασιασμό, ή στην διάδοση χειρογράφων, εικόνων, παραστάσεων με ή χωρίς σημειώσεις, ή μουσικών έργων, με κείμενο, ή επεξηγήσεων, ή φωνογραφικών πλακών².

Εντούτοις, ένας ακριβέστερος και πληρέστερος σύγχρονος ορισμός θα ήταν αυτός κατά τον οποίον: ΕΝΤΥΠΟ είναι κάθε κείμενο, κάθε όχι απλώς εικαστική διακοσμητική παράσταση, κάθε εγγραφή μουσικού οργάνου με κείμενο ή επεξήγηση και κάθε ηχητικό αποτύπωμα απλού ή μεθοδικού λόγου, εφ' όσον έχει παραχθεί με μηχανική ή φυσικοχημική ή

¹ Βλ. Ανδρέας Γ. Δημητρόπουλος, Συνταγματικά Δικαιώματα, παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου, Τόμος III, Γ΄ έκδοση, Αθήνα 2004, σελ. 271.

² Π.Δ. Δαγτόγλου, Τύπος και Σύνταγμα, Ελληνικές Πανεπιστημιακές Εκδόσεις, Αθήνα, 1989, σελ. 51 επ.

ηλεκτρονική διαδικασία κατάλληλη για παραγωγή σημαντικού αριθμού αντιτύπων και προορίζεται για διάδοση.

A2: Στοιχεία έννοιας του εντύπου³.

Ειδικότερα, τα χαρακτηριστικά στοιχεία που συνθέτουν την έννοια του τύπου, που προστατεύεται συνταγματικά είναι τα ακόλουθα:

1) **το προϊόν**: Το υλικό αντικείμενο, δηλαδή που αποτελεί τον τύπο και το οποίο μπορεί να είναι, όχι μόνο χάρτινο, αλλά και δερμάτινο, μεταλλικό κτλ. Η ύλη του, δηλαδή, μπορεί να είναι οποιαδήποτε.

2) Η προέλευση του από **μέσο μαζικής παραγωγής**. Αυτό που έχει, λοιπόν, σημασία είναι το μέσο παραγωγής να έχει την ικανότητα παραγωγής μεγάλου αριθμού αντιτύπων ομοίων μεταξύ τους. Δεν μας ενδιαφέρει ο τελικός αριθμός των παραγόμενων αντιτύπων. Για τον λόγο ακριβώς αυτόν και τα χειρόγραφα δεν αποτελούν τύπο, καθώς δεν παρήχθησαν μέσω κάποιου μηχανικού ή χημικού μέσου.

3) Το προϊόν, που παράγεται να περιέχει **μήνυμα**. Πιο συγκεκριμένα, το άρθρο 14 του Συντάγματος δεν προστατεύει οποιοδήποτε έντυπο, παρά μόνο αυτό,

A3: Corpus και Animus

Ως πραγματικό και έννομο αγαθό, ο τύπος έχει υλικοπνευματική υπόσταση, αποτελείται από «ύλη» και «πνεύμα». Και τα δύο αυτά στοιχεία προστατεύονται συνταγματικά. Ως «Corpus» του τύπου νοείται το προϊόν από το οποίο συνίσταται και το οποίο παράχθηκε με μέσο

³ Βλ. Ανδρέας Γ. Δημητρόπουλος, ο.π., σελ. 271, επ.

μαζικής παραγωγής. Ως «animus» νοείται το μήνυμα το οποίο αυτός περιλαμβάνει.

A4: Παραδείγματα τύπου⁴.

Σύμφωνα και με τα παραπάνω αναφερθέντα στοιχεία τύπο αποτελούν τα βιβλία, οι εφημερίδες, τα περιοδικά, τα φυλλάδια, οι προκηρύξεις, οι αφίσες, τα «αυτοκόλλητα» σε παράθυρα καταστημάτων, αυτοκινήτων, κ.ο.κ., δηλαδή όλα τα προϊόντα τυπογραφίας κάθε μορφής – τα έντυπα με την στενή έννοια του όρου – αλλά και οι προορισμένες για διάδοση φωτογραφίες, εικόνες, πανό, εμβλήματα ανεξάρτητα την ύλη από την οποία είναι τυπωμένα (π.χ. τα σήματα, οι κονκάρδες, τα καπέλα κτλ)⁵.

⁴ Δ.Π. Δαγτόγλου, Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα Α΄, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 2005, σελ. 568 επ.

⁵ Αντίθετα, δεν απολάβουν της ελευθερίας του τύπου τα αποτυπώματα ήχου, ή κινητής εικόνας, όπως οι δίσκοι, οι κασέτες, οι βιντεοκασέτες. Ούτε οι κινηματογραφικές ταινίες και οι βιντεοκασέτες, καθώς και τα έντυπα των δημοσίων υπηρεσιών ή οργανισμών, ή τα έντυπα, που συνδράμουν στην επαγγελματική, οικονομική και κοινωνική συνεννόηση.

ΜΕΡΟΣ Β΄: ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ

Β1: ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΕΚΔΟΣΕΩΣ

Η ελευθερία του τύπου καταλαμβάνει όλα τα στάδια από την έκδοσή του έως και την ανάγνωσή του από το κοινό. Πιο συγκεκριμένα, όσον αφορά την ελευθερία εκδόσεως, η έκδοση των εφημερίδων μπορεί να γίνει από οποιοδήποτε, χωρίς περιορισμούς ως προς την εθνικότητα του, ως προς το εάν πρόκειται για φυσικό ή νομικό πρόσωπο, για ανήλικο (μαθητικές «εφημερίδες») κτ.λ⁶ Αυτό προκύπτει όχι μόνο απ' την απόλυτη διατύπωση του άρθρου 14 του Συντάγματος. «Ο τύπος είναι ελεύθερος», αλλά και από την απουσία στο ισχύον Σύνταγμα της ρήτρας του άρθρου 14 παρ. 5 Σύνταγμα 1952 κατά την οποία: «Η έκδοσις εφημερίδων επιτρέπεται μόνο εις πολίτας Έλληνες μη εστερημένους των πολιτικών αυτών δικαιωμάτων»⁷. Δεν απαιτούνται, λοιπόν, περαιτέρω άδειες ή εγγυοδοσίες για την έκδοση.

Στην ελευθερία εκδόσεως συγκαταλέγονται, επίσης, η ελευθερία ίδρυσης και διεύθυνσης επιχειρήσεως τύπου, ο καθορισμός του είδους του τύπου και του χρόνου εκδόσεως, το δικαίωμα εκδόσεως παραρτημάτων και ειδικών εκδόσεων, η ελεύθερη στελέχωση των επιχειρήσεων τύπου καθώς και την επιλογή τύπου.

⁶ «Εξαιρέση αποτελεί η έμμεση απαγόρευση, που υφίσταται έναντι των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου ή ιδιωτικού δικαίου, που η πλειοψηφία των μετοχών τους ανήκει στο κράτος, κατά την οποία απαγορεύεται η εξ αυτών έκδοση οικονομικών ή πολιτικών εφημερίδων».

⁷ Βλ. «Το Νέο Σύνταγμα»: Πρακτικά Συνεδρίου για το αναθεωρημένο Σύνταγμα 1975/1986/2001. Επιμέλεια Δ.Θ. Τσάτσος/ Εκ. Β. Βενιζέλος/ Ξ.Ι. Κοντιάδης, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 2001, σελ. 283 επ.

B2: ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΣΥΝΤΑΞΗΣ⁸.

Πρωτίστως, η ελευθερία της σύνταξης σημαίνει την ελευθερία συγκέντρωσης της ύλης. Η ελευθερία αυτή μπορεί να μην κατοχυρώνεται ρητά στο Σύνταγμα, ως αξίωση του τύπου, ωστόσο, ο κοινός νομοθέτης έχει την δυνατότητα να προβλέψει σχετικά. Επιπλέον, το δικαίωμα του αναφέρεσθαι (άρθρο 10Σ) χρησιμοποιείται από τους εκπροσώπους του τύπου, προκειμένου, να έχουν πρόσβαση σε πληροφορίες. Αξίζει, να σημειωθεί, εν προκειμένω, η μέγιστη σημασία που διαθέτει η ισότητα πρόσβασης όλων των εκπροσώπων του τύπου στις πηγές των πληροφοριών, η οποία πρέπει και να εξασφαλίζεται. Επιμέρους ελευθερίες που προκύπτουν από την ελευθερία συντάξεως είναι η ελευθερία επιλογής της ύλης και του τρόπου παρουσίασης του εντύπου, η ελευθερία επιλογής πολιτικών ή οποιασδήποτε άλλης κατευθύνσεως προσανατολισμού του και η ελευθερία χρήσης οποιονδήποτε νόμιμων μέσων και εγκαταστάσεων υποδοχής και μεταδόσεων ειδήσεων.

B3: ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΕΚΤΥΠΩΣΕΩΣ⁹.

Η ελευθερία εκτύπωσης είναι επί της ουσίας η ελευθερία επιλογής σχήματος, επιφάνειας εκδόσεως και αριθμού αντιτύπων του εντύπου. Οποιαδήποτε παρέμβαση του κράτους επί των θεμάτων αυτών κρίνεται ως αντισυνταγματική και είναι απαράδεκτη. Στην ελευθερία εκτύπωσης συγκαταλέγεται και η ελευθερία επιλογής της μεθόδου και του προσωπικού εκτύπωσης.

⁸ Βλ. Π.Δ. Δαγτόγλου, Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα Α΄, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 2005, σελ. 577.

⁹ Βλ. Π.Δ. Δαγτόγλου, Τύπος και Σύνταγμα, Ελληνικές Πανεπιστημιακές παραδόσεις, Αθήνα, 1989, σελ.73 επ.

B4: ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΣ¹⁰.

Ελευθερία κυκλοφορίας σημαίνει, κατ' αρχήν, την ελευθερία αποστολής και διανομής του τύπου, η οποία μπορεί να επιτυγχάνεται είτε με πρακτορεία είτε ταχυδρομικώς κτλ. Επιπλέον, συνεπάγεται την ελευθερία πώλησεως σε όλους, με οποιονδήποτε τρόπο και σε οποιονδήποτε χρόνο και τόπο. Ειδικότερα, η προαναφερθείσα ελευθερία ασκείται με τη δυνατότητα επιλογής των πωλητών και των μεθόδων πώλησεως¹¹, του τόπου και του τρόπου πώλησης (π.χ. είναι δυνατή και η δωρεάν διανομή του τύπου). Τέλος, από την ελευθερία κυκλοφορίας συνάγονται η ελευθερία διαδόσεως του εντύπου (π.χ. τοιχοκολλήσεις κτλ) και η ελευθερία διαφήμισης αυτού.

B5: ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΑΣΚΗΣΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΤΥΠΟΥ¹².

Η ελευθερία άσκησης επαγγελμάτων του τύπου σημαίνει ότι η άσκηση του επαγγέλματος δεν είναι δυνατόν να εξαρτάται από τυχόν άδειες επαγγέλματος, ενώ τα σχετικά επαγγέλματα ουδέποτε χαρακτηρίζονται ως «κλειστά». Επιπλέον, δεν είναι δυνατή η θέσπιση αναγκαστικής συμμετοχής των επαγγελματιών σε επαγγελματικές οργανώσεις, εκτός εάν είναι απαραίτητη για το γενικότερο συμφέρον. Επιπρόσθετα, από την ελευθερία άσκησης επαγγελμάτων συνάγεται και το απαράδεκτο της κρατικής κηδεμονεύσεως των οργανώσεων του τύπου. Εντούτοις, η ελευθερία άσκησης των σχετικών επαγγελμάτων

¹⁰ Βλ. Π.Δαγτόγλου, Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα Α', Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 2005, σελ. 590 επ.

¹¹ π.χ. πώληση εντύπων με εγγραφή συνδρομητών, με καταστήματα, περίπτερα κτ.λ.

¹² Βλ. Π.Δ. Δαγτόγλου, Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα Α', Εκδόσεις Αντ.Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 2005, σελ. 597 επ.

περιορίζεται από το Σύνταγμα, καθώς το άρθρο 14 παρ 6 του Συντάγματος προβλέπει τα εξής:

«Το δικαστήριο, ύστερα από τρεις τουλάχιστον καταδίκες μέσα σε μια πενταετία για διάπραξη εγκλημάτων, που προβλέπονται στην παράγραφο 3, διατάσσει την οριστική ή προσωρινή παύση έκδοσης του εντύπου και σε βαριές περιπτώσεις την απαγόρευση της άσκησης του δημοσιογραφικού επαγγέλματος από το πρόσωπο, που καταδικάστηκε, όπως ο νόμος ορίζει. Η παύση ή απαγόρευση αρχίζουν αφ' ότου η καταδικαστική απόφαση γίνει αμετάκλητη». Η προβλεπόμενη συνταγματική διάταξη αποτελεί πράγματι περιορισμό, αλλά ποτέ δεν έχουν εφαρμοσθεί.

ΜΕΡΟΣ Γ΄: ΦΟΡΕΙΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ.

Γ1: ΙΔΙΩΤΕΣ

Φορείς της ελευθερίας του τύπου είναι μόνο οι ιδιώτες. Αυτομάτως αποκλείονται το κράτος και οι λοιποί φορείς δημοσίου εξουσίας, και αυτό γιατί ως ατομική ελευθερία, η ελευθερία του τύπου στρέφεται έναντι του κράτους και των υπολοίπων φορέων. Ειδικότερα, φορείς της ελευθερίας αυτής είναι όχι μόνο όσοι ασκούν επαγγέλματα σχετικά με τον τύπο, αλλά και όσοι τον αγοράζουν και αυτοί, που τον αναγνώσκουν.

Γ2: ΝΟΜΙΚΑ ΠΡΟΣΩΠΑ

Παρά την διάταξη, που περιλαμβανόταν στο παλαιότερο Σύνταγμα του 1952, κατά την οποία εκδότης τύπου μπορούσε να είναι μόνο φυσικό πρόσωπο, ο κοινός νομοθέτης αναφέρεται και στα νομικά πρόσωπα με την ιδιότητα των εκδοτών. Ο μόνος περιορισμός, που υφίστανται, εν προκειμένω, είναι ότι τα νομικά πρόσωπα πρέπει να καθορίζουν ως αστικώς και ποινικώς υπευθύνους φυσικά πρόσωπα με κατοικία στην Ελλάδα για να αναλάβουν τις ευθύνες, που τυχόν ανακύπτουν.

Γ3: ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ.

Αλλοδαποί είναι δυνατόν να είναι εκδότες εντύπων, καθώς δεν υπάρχει σχετική απαγόρευση, ενώ εάν υπήρχε θα αντέβαινε στο ευρωπαϊκό κοινοτικό δίκαιο. Το μόνο, που απαιτείται είναι και εδώ ο καθορισμών Ελλήνων ως αστικώς και ποινικώς υπευθύνων για το έντυπο.

ΜΕΡΟΣ Δ΄: ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΤΥΠΟΥ

Δ1: ΛΟΓΟΚΡΙΣΙΑ

Στο άρθρο 14 παρ 2 εδ β΄ του Συντάγματος, η ελευθερία του τύπου περιλαμβάνεται από μια επιπλέον διασφάλιση, καθώς αναφέρεται ρητώς ότι: «Ο τύπος είναι ελεύθερος» και «Η λογοκρισία και κάθε άλλο προληπτικό μέτρο απαγορεύονται». Λογοκρισία είναι ο προηγούμενος της δημοσίευσης και κυκλοφορίας, εξουσιαστικός έλεγχος του περιεχομένου με συνέπεια την απαγόρευση της δημοσίευσης και κυκλοφορίας ή την υποχρεωτική τροποποίηση του κειμένου¹³. Η συνταγματική αυτή διάταξη απαγόρευσης της λογοκρισίας και κάθε άλλου μέτρου έχει ισχύ έναντι των πάντων και απ΄ αυτή συνάγεται ότι έκδοση δεν είναι δυνατόν να εξαρτάται από τυχόν προηγούμενες άδειες, καταβολές χρηματικών ποσών κτλ.

Δ2: ΤΥΠΟΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ

Η ελευθερία του τύπου, όπως και όλα τα δικαιώματα, υπόκειται κατά την άσκησή της στους γενικούς περιορισμούς, ένας εκ των οποίων είναι και ο σεβασμός των δικαιωμάτων των άλλων. Στα δικαιώματα αυτά συγκαταλέγεται και το δικαίωμα της προσωπικότητας, το οποίο ποτέ δεν πρέπει να προσβάλλεται. Ποτέ δεν είναι δυνατή η αποδοχή ως θεμιτής της προσβολής του δικαιώματος της προσωπικότητας χάριν της πληροφόρησης του κοινού. Οι αντιθέσεις που δημιουργούνται μεταξύ των δύο, δεν είναι δυνατόν να επιλυθούν μέσω της στάθμισης των συμφερόντων. Ωστόσο, υπάρχουν λύσεις, που κατά την διαπλοκή τύπου και προσωπικότητα, δίδονται από την θεμιτή εφαρμογή.

¹³ Βλ. «Το Νέο Σύνταγμα», Πρακτικά Συνεδρίου για το αναθεωρημένο Σύνταγμα 1975/1986/2001, Επιμέλεια Δ.Θ. Τσάτσος/ Ε.Β. Βενιζέλος/ Ξ.Ι. Κοντιάδης, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 2001, σελ. 5288 επ.

Επιπλέον επί του θέματος, αξίζει να αναφερθεί ότι κατά το άρθρο 14, παρ. 1, η ελευθερία του τύπου υπάγεται σε ένα ακόμη γενικό περιορισμό, αυτόν της τήρησης των νόμων του κράτους. Οι γενικοί περιορισμοί που θέτουν οι νόμοι του κράτους δεν πρέπει να θίγουν τον πυρήνα του δικαιώματος της ελευθεροτυπίας. Πρέπει να είναι αναγκαίοι και πρόσφοροι. Το άρθρο 10 της Σύμβασης της Ρώμης (ΕΣΔΑ) παρέχει το όριο, το οποίο δεν επιτρέπεται να υπερβεί ο εσωτερικός νόμος θεσπίζοντας περιορισμούς άλλους από αυτούς, που προβλέπει η Σύμβαση. Ιδιαίτερα θέση μεταξύ των περιορισμών που θέτει η ΕΣΔΑ καταλαμβάνει το δικαίωμα του ιδιωτικού βίου που στο χώρο του αστικού δικαίου, περικλείεται στο δικαίωμα της προσωπικότητας της Α.Κ. 57¹⁴.

Δ3: ΚΑΤΑΣΧΕΣΗ ΕΝΤΥΠΩΝ¹⁵

Η κατάσχεση εφημερίδων και άλλων έντυπων, τύπο πριν και μετά την κυκλοφορία τους δεν επιτρέπεται. Με τον όρο «κατάσχεση» εννοείται όχι μόνο η αφαίρεση εντύπων από την κατοχή κάποιου, αλλά και η απαγόρευση περαιτέρω κυκλοφορίας του. Πρόκειται, επομένως, όχι για ένα απλό περιορισμό της ελευθερίας, αλλά για ανατροπή ή απαγόρευση εφ' άπαξ άσκησης του δικαιώματος.

Ειδικότερα, προληπτική κατάσχεση (πριν την κυκλοφορία) απαγορεύεται πάντοτε, εκτός από τις περιπτώσεις κατάστασης ανάγκης και εφ' όσον εφαρμόζεται το άρθρο 48 του Συντάγματος¹⁶. Εντούτοις, όσον αφορά την κατασταλτική κατάσχεση (μετά την κυκλοφορία), παρά την γενική απαγόρευση, ο συντακτικός νομοθέτης θέτει εξαιρέσεις στο άρθρο 14, παρ 3 εδ. 2.

¹⁴ Βλ. Γιάννης Κ. Καρακώστας, Προσωπικότητα και Τύπος, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλας Αθήνα – Κομοτηνή, 2000, σελ. 39 επ.

¹⁵ Βλ. Ανδρέας Γ. Δημητρόπουλος, οπ, σελ. 274 επ.

¹⁶ Απαγορευμένη είναι και κάθε ισοδύναμη με κατάσχεση ενέργεια, όπως π.χ. αγορά όλων των φύλλων ενός εντύπου, ώστε να μην υπάρχει η δυνατότητα κυκλοφορίας.

Επομένως, είναι δυνατή η κατάσχεση:

α) Για προσβολή της χριστιανικής και άλλης γνωστής θρησκείας. Προσβολή της θρησκείας συντελείται με καθύβριση, αλλά και με άλλους τρόπους. Επιπλέον, δεν είναι απαραίτητο να τελείται με αξιόποινη πράξη.

β) Για προσβολή του προσώπου του Προέδρου της Δημοκρατίας. Ο εκπρόσωπος του τύπου είναι δυνατόν να ασκεί κριτική και να εκφράζει την άποψή του για αυτούς, που ασκούν τις δημόσιες εξουσίες. Όμως, η κριτική αυτή δεν μπορεί να υπερβαίνει τα όρια, ασκούμενη καταχρηστικά και βασιζόμενη σε ψευδή στοιχεία.

γ) Για δημοσιεύματα που αποκαλύπτουν πληροφορίες για την σύνθεση των εξοπλισμών και την διάταξη των ενόπλων δυνάμεων, ή την οχύρωση της χώρας, ή που έχει σκοπό τη βίαιη ανατροπή του πολιτεύματος, ή στρέφεται κατά της εδαφικής ακεραιότητας του κράτους.

δ) Για άσεμνα δημοσιεύματα, που προσβάλλουν ολοφάνερα τη δημοσία αιδώ στις περιπτώσεις, που ορίζει ο νόμος. Πρέπει να προσβάλλεται ολόκληρη κατηγορία προσώπων και όχι απλά μεμονωμένα πρόσωπα.

Περιπτωσιολογία

I. Δεν είναι νόμιμη η άρνηση του I., ιδιοκτήτη πρακτορείου διανομής εντύπων κάθε φύσης, να μοιράσει έντυπο πολιτικής απόχρωσης, αντίθετης προς τις πολιτικές του πεποιθήσεις, κατά τη διάρκεια της προεκλογικής περιόδου ή σε οποιοδήποτε άλλο χρόνο. Η άρνηση αυτή προκαλεί ανομοιογενή αντίθεση, ανάμεσα στην πολιτική ελευθερία και στο περιεχόμενο της συναλλακτικής σχέσης. Η άρνηση του I, ανάγει σε στοιχείο της συναλλακτικής σχέσης την πολιτική κατεύθυνση του εντύπου, δηλαδή συνάγει σε στοιχείο της συναλλακτικής σχέσης, στοιχείο ανομοιογενές και άσχετο προς το περιεχόμενό της. Με τη συμπεριφορά αυτή, εκτρέπεται από τη φυσική της λειτουργία, η συναλλακτική σχέση και μετατρέπεται σε μέσο παρεμπόδισης της ελεύθερης κυκλοφορίας των πολιτικών ιδεών. Η συμπεριφορά του I, είναι αντίθετη προς το περιεχόμενο και τη φύση του επιτελούμενου από την επιχείρηση έργου, για του οποίου την πραγματοποίηση παρασχέθηκε από το κράτος και η ανάλογη άδεια. Εφόσον πρόκειται για πρακτορείο διανομής εντύπων κάθε φύσης και πολιτικής απόχρωσης, δεν δικαιούται ο I να αρνηθεί τη διανομή εντύπου του εκδότη E. Δεν είναι επίσης ορθός ο ισχυρισμός του ιδιοκτήτη του γενικού πρακτορείου διανομής εντύπων, ότι και ο ίδιος δικαιούται να υποστηρίζει με τη συναλλακτική του δραστηριότητά του, τις πολιτικές του πεποιθήσεις, όπως ακριβώς κάνει ο εκδότης του εντύπου, ασκεί συναλλακτική δραστηριότητα, η οποία όμως από τη φύση του περιεχομένου της είναι ταυτόχρονα και πολιτική δραστηριότητα. Ο πολιτικός χαρακτήρας του συγκεκριμένου εντύπου εκφράζεται με την υποστήριξη μιας συγκεκριμένης πολιτικής κατεύθυνσης. Η υποστήριξη συγκεκριμένης πολιτικής παράταξης, προκύπτει από τη φύση του επιτελούμενου έργου. Παράλληλα, αντικείμενο των εργασιών του πρακτορείου διανομής εντύπων είναι ακριβώς, η διανομή κάθε φύσης εντύπων. Η φύση του επιτελούμενου

έργου της επιχείρησης πρακτορείου εντύπων έχει και αυτή πολιτική σημασία, γιατί συμμετέχει στον πολιτικό αγώνα, εξασφαλίζοντας τη διάδοση των διάφορων ιδεών στον ευρύτερο χώρο, όχι όμως εκφράζοντας ή υποβοηθώντας μια συγκεκριμένη πολιτική κατεύθυνση. Εφόσον πρόκειται για γενικό πρακτορείο διανομής εντύπων, η άρνηση διανομής του συγκεκριμένου εντύπου για λόγους πολιτικούς, προσβάλλει το συνταγματικό δικαίωμα του εκδότη, δηλαδή το δικαίωμα ελεύθερης έκφρασης των πολιτικών πεποιθήσεων και συμμετοχής στην πολιτική ζωή της χώρας. Δεν είναι επομένως ορθός ο ισχυρισμός του ιδιοκτήτη του πρακτορείου, ότι η ελευθερία των συμβάσεων του παρέχει ανεξέλεγκτα την ελευθερία επιλογής αντισυμβαλλόμενου καθόσον το περιεχόμενο του δικαιώματος προσδιορίζεται από το είδος της επιχειρησιακής δραστηριότητας. Η συμπεριφορά του ιδιοκτήτη του πρακτορείου είναι παράνομη¹⁷.

II. Δεν έχει έρεισμα η αξίωση του Α, ο οποίος εκδίδει έντυπο συγκεκριμένης πολιτικής κατεύθυνσης και απαιτεί τη διανομή του από σχετική οργάνωση πολιτικού κόμματος, την οποία το κόμμα χρησιμοποιεί για τη γρηγορότερη και ασφαλέστερη διανομή των κομματικών εντύπων. Η φύση του επιτελούμενου έργου, περιορίζεται μόνο στη διανομή των κομματικών εντύπων¹⁸.

III. Είναι αντισυνταγματική η απόλυση δημοσιογράφου, επειδή ανήκει σε άλλο πολιτικό κόμμα από τον ιδιοκτήτη της εφημερίδας. Δεν αντίκειται στην πολιτική ελευθερία η υποχρέωση ευθυγράμμισης πολιτικού συντάκτη με την πολιτική γραμμή του εντύπου, εφόσον προσλήφθηκε για να προσφέρει τις δημοσιογραφικές του υπηρεσίες υπέρ

¹⁷ Ανδρέας Γ. Δημητρόπουλος, Εφαρμογές Συνταγματικού Δικαίου II, Συνταγματικά Δικαιώματα, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, σελ. 151 επ.

¹⁸ Ανδρέας Γ. Δημητρόπουλος, Συνταγματικά Δικαιώματα, παραδόσεις συνταγματικού δικαίου, ΤΟΜΟΣ III, σελ. 281 επ.

μιας συγκεκριμένης πολιτικής κατεύθυνσης. Δεν είναι ορθός ο ισχυρισμός του πολιτικού αρθρογράφου Α, που πρόσκειται στην αντιπολίτευση, ότι δήθεν είναι αντισυνταγματική η αξίωση του Ι – ιδιοκτήτη της εφημερίδας και εργοδότη του, που υποστηρίζει την κυβέρνηση - ο οποίος και τον υποχρεώνει να αρθρογραφή υπέρ της κυβέρνησης. Η παρούσα αντίθεση είναι καταρχήν ομοιογενής, καθόσον το βασικό της στοιχείο, αποτελεί ταυτόχρονα συστατικό στοιχείο και του δικαιώματος της ελεύθερης έκφρασης των πολιτικών πεποιθήσεων και συστατικό στοιχείο της λειτουργίας της επιχείρησης στην οποία εργάζεται ο Α. Βασικό στοιχείο της προκείμενης αντίθεσης είναι το πραγματικό περιεχόμενο των δημοσιευμένων στην εφημερίδα άρθρων. Το βασικό αυτό στοιχείο της αντίθεσης αποτελεί ταυτόχρονα και συστατικό στοιχείο του περιεχομένου της σχέσης, στο πλαίσιο της οποίας εμφανίζεται η αντίθεση, δηλαδή στο πλαίσιο της σχέσης εργασίας. Ο εργοδότης και ιδιοκτήτης της εφημερίδας δεν αξιώνει από τον εργαζόμενο δημοσιογράφο να προβεί σε ενέργεια, που βρίσκεται έξω από το περιεχόμενο της σχέσης εργασίας. Στη συγκεκριμένη περίπτωση η φύση, το είδος της παρεχόμενης εργασίας, η συγγραφή άρθρων πολιτικού περιεχομένου, συνδέεται με σχέση αιτιώδους συνάφειας με το δικαίωμα της ελεύθερης έκφρασης των πολιτικών πεποιθήσεων. Το Σύνταγμα κατοχυρώνει την ελευθερία έκφρασης των πολιτικών πεποιθήσεων, αλλά κατοχυρώνει επίσης και την ελευθερία του τύπου ως θεσμό, κατοχυρώνει την ελεύθερη λειτουργία των εφημερίδων ως οικονομικών και πολιτικών μονάδων (Συντ. 1975, άρθ. 14). Η ελεύθερη λειτουργία των εφημερίδων, των επιχειρήσεων του τύπου, ελευθερία στην οποία ανήκει και δυνατότητα υποστήριξης συγκεκριμένου πολιτικού κόμματος, εξυπηρετεί αυτή την ίδια τη λειτουργία της Δημοκρατίας. Η πολιτική κατεύθυνση αποτελεί συστατικό στοιχείο της εφημερίδας ως πολιτικής και οικονομικής μονάδας, αλλά και στοιχείο του δικαιώματος έκφρασης των

πολιτικών πεποιθήσεων. Από τη συνάντηση αυτή του δικαιώματος και του θεσμού σε ένα και το αυτό κοινό αντικειμενικό στοιχείο, από την αιτιώδη αυτή συνάφεια, προκύπτει η αναγκαιότητα και η νομιμότητα του περιορισμού του γενικού αμυντικού περιεχομένου του δικαιώματος και η θεσμική προσαρμογή του στο πλαίσιο του συγκεκριμένου θεσμού. Πρόκειται επομένως για η γνήσια, αληθοφανή αντίθεση, στην οποία περιέχεται απλός περιορισμός και όχι προσβολή δικαιώματος.

Στον ίδιο κύκλο προβληματικής ανήκει το ζήτημα των μονοπωλίων του τύπου¹⁹.

¹⁹ Ανδρέας Γ. Δημητρόπουλος, Συνταγματικά Δικαιώματα, παραδόσεις συνταγματικού δικαίου, ΤΟΜΟΣ ΙΙΙ, σελ. 281 επ.

NΟΜΟΛΟΓΙΑ

– Στ Ε 189 / 1964: Υπόθεση «Καθημερινής Μεσημβρινής».

Το άρ 3 παρ 2 του αν 582 / 1945 καθιερώνει την δυνατότητα της πολιτείας να παρεμβαίνει στο θέμα της συνολικής επιφάνειας των εφημερίδων. Το Στ Ε απεφάνθη ότι η εν λόγω παρέμβαση της πολιτείας δεν αντίκειται στην συνταγματική αρχή της ελευθεροτυπίας, διότι σκοπός της είναι η εξασφάλιση η ισότητα των όρων και των προϋποθέσεων για την έκδοση και την κυκλοφορία εφημερίδων καθώς και η αποτροπή του μονοπωλίου των οικονομικά πιο ισχυρών εκδοτικών οίκων.

– ΑΠ 669 / 1985: Υπόθεση «Ιππικού Ομίλου».

Ο Άρειος Πάγος έκρινε στην συγκεκριμένη υπόθεση ότι αποτελεί έντυπο κατά την έννοια του νόμου περί τύπου, επιστολή που αναπαράγεται φωτοτυπικά και διανέμεται σε ικανό αριθμό αντιτύπων. Η απευθυνόμενη στα μέλη του αθλητικού σωματείου «Ιππικός Όμιλος Τ» επιστολή των κατηγορουμένων με την οποία φέρονται, ότι εν γνώσει τους διέδιδαν για τον εκαλούντα ψευδή περιστατικά, που μπορούν να βλάψουν την τιμή και την υπόληψή του, γράφτηκε με γραφομηχανή και στην συνέχεια έγινε η αναπαραγωγή της με φωτοτυπικό μηχάνημα σε ικανό αριθμό αντιτύπων, τουλάχιστον 50 – 60, τα οποία στάλθηκαν στα μέλη του σωματείου. Έτσι, όμως, η αξιόποινη πράξη τελέσθηκε δια του τύπου, γιατί: α) έγινε αναπαραγωγή της επιστολής με χημικό μέσο και β) με την αποστολή των αντιτύπων της επιστολής κατά τον προαναφερθέντα τρόπο έγινε διανομή τους άρα και δημοσίευση έντυπο, δηλαδή, με την έννοια του άρθρου 2 του αν. 1092 / 1938.

– ΑΠ 458 / 1987: Υπόθεση Σαρτζετάκη».

Κατά την συγκεκριμένη απόφαση, η εξάμηνη παραγραφή του άρθρου 168 παράγραφος 2 ΠΚ αναστέλλεται για όσο χρόνο διαρκεί η κύρια διαδικασία, ποτέ, όμως, πλέον των δεκαοχτώ μηνών για τα εγκλήματα δια του τύπου. Η παραγραφή που αρχίζει με την τέλεση του αδικήματος, αναστέλλεται από την επίδοση του κλητηρίου θεσπίσματος και διαρκεί μέχρι να εκδοθεί αμετάκλητη απόφαση. Η τιμή του Προέδρου της Δημοκρατίας προσβλήθηκε. Ευθύνονται για την τέλεση του εγκλήματος διευθυντές ή συνδιευθυντές του τύπου, εκτός εάν αποδείξουν ότι έγινε η δημοσίευση εν αγνοία τους. Σωστά καταδικάστηκαν για την ανωτέρω πράξη διευθυντής εφημερίδας, που προσέβαλαν δια του τύπου την τιμή του Προέδρου της Δημοκρατίας με φράσεις όπως «αθλιότητα Σ», «νέα αθλιότητα της Προεδρίας», το «σήριαλ της αθλιότητας», «απάτη σε βάρος του δημοσίου», «απόρρητη αργομισθία», κλπ. Κατά την γνώμη μέλους του Δικαστηρίου και την εισαγγελική πρόταση αναιρείται η απόφαση για εκ πλαγίου παράβαση της διάταξης.

– ΑΠ 610 / 1987: Υπόθεση Μητσοτάκη».

Σύμφωνα με την απόφαση του Αρείου Πάγου, λόγω παρέλευσης του 18μηνου, παραγράφηκε το έγκλημα της περί ύβρισης Αρχής δια του τύπου, το οποίο τέλεσε ο αναιρεσίων στην Εφημερίδα και επομένως παύει η ποινική δίωξη.

– Εφ. Αθηνών 8908 / 1988: Υπόθεση «Εύσωμης λουόμενης συνταξιούχου».

Στην συγκεκριμένη περίπτωση λήφθηκε και δημοσιεύθηκε εν αγνοία της κυρίας φωτογραφίας της στην παραλία. Τα σχόλια, που συνόδευαν δεν ήταν καθόλου κολακευτικά. Όπως κρίθηκε, η χωρίς την

συγκατάθεση του ατόμου φωτογράφηση του ή παρουσίαση της φωτογραφίας του σε τρίτους και η διάδοσή της στο κοινό, αποτελεί προσβολή της προσωπικότητας κατά τα άρθρα 57 και 58 ΑΚ, χωρίς να αποκλείεται να συνιστά και έργο εξύβριση. Η προσβολή της προσωπικότητας είναι ανεξάρτητη από την πρόθεση εξύβρισης, εφ' όσον το εικονιζόμενο άτομο εμφανίζει μειονεξία.

– Α.Π 1129 / 1988: «Υπόθεση Εφημερίδας Ξάνθης».

Ο Άρειος Πάγος απεφάνθη ότι η απόφαση κατά την οποία οι αναιρεσιόντες κηρύχθησαν ένοχοι εξυβρίσεως (361 παρ / ΠΚ) δια του τύπου, διότι ο 1^{ος} και 2^{ος} εκδότης δημοσίευσαν την 15 – 5 – 1987 σε φύλλο της εκδιδόμενης στην Ξάνθη ημερήσιας εφημερίδας, με τον τίτλο Α, επιστολή της οποίας το περιεχόμενο προσβάλλει την τιμή του εγκαλούντος, είναι αναιρεταία για έλλειψη αιτιολογίας, καθώς ο ισχυρισμός των αναιρεσιόντων ότι έγινε η δημοσίευση του άρθρου για δημόσιο συμφέρον και για ενημέρωση κοινής γνώμης απορρίφθηκε αναιτιολόγητα.

– Εφ. Αθηνών 10745 / 1991: «Υπόθεση Υποψήφιου Βουλευτή».

Μόνο οι αγωγές στρεφόμενες κατά του ιδιοκτήτη ενός εντύπου εκδικάζονται κατά τις διατάξεις της ειδικής διαδικασίας των εργατικών διαφορών. Αγωγές κατά του συντάκτη δημοσιεύματος ή του εκδότη, αν δεν είναι ιδιοκτήτης, εκδικάζονται κατά τις διατάξεις της γενικής, τακτικής διαδικασίας. Η καθ' όλην αρμοδιότητα ερευνάται αυτεπαγγέλτως από το εφετείο. Προϋπόθεση της ευθύνης του ιδιοκτήτη, η ευθύνη του συντάκτη. Τα δημόσια πρόσωπα οφείλουν να ανεχθούν την άσκηση της οξείας κριτικής. Οι δημοσιογράφοι – τηλεπαρουσιαστές είναι δημόσια πρόσωπα. Αξίωση αποζημίωσης κατά τα άρθρα 57 και 59ΑΚ δεν υφίσταται, αν η προσβολή της προσωπικότητας είναι σύννομη και

δεν υπάρχει καταχρηστική άσκηση του δικαιώματος. Οι πειθαρχικές κυρώσεις δεν αποτελούν κατ' ανάγκην προϋπόθεση ποινικών ή αστικών ευθυνών.

– Τρ. Πλημ Αθήνα 49426 / 1991: «Υπόθεση δίκης Εκδοτών».

Κατά την απόφαση αυτή, το άρθρο 6 του ν. 1916 / 1990 περί απαγόρευσης δημοσίευσης προκηρύξεων κλπ τρομοκρατικών οργανώσεων κλπ δεν βρίσκεται σε αντίθεση με το Σύνταγμα, ούτε με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

– Τρ. Εφ. Αθηνών 4045 / 1992: «Υπόθεση προκήρυξης «17N»».

Στο στάδιο της προδικασίας, που διέπεται από το τεκμήριο αθωότητας του κατηγορουμένου, βαρύνει περισσότερο η προστασία της προσωπικότητας του από το δικαίωμα πληροφόρησης της κοινότητας. Κατά την γνώμη της μειοψηφίας, δεν στοιχειοθετείται συκοφαντική δυσφήμιση σε περίπτωση δημοσίευσης πορίσματος σε σύμπτυξη και με δριμύ δημοσιογραφικό ύφος, που αποσιωπούσε στη διαφώτιση της κοινής γνώμης για σπουδαίο πολιτικοκοινωνικό ζήτημα.

– Α.Π. 1257 / 1993: «Υπόθεση Εφημερίδας «Μ»».

Ο Άρειος Πάγος απεφάνθη, ότι ο διευθυντής και ο εκδότης εφημερίδας ευθύνονται ως αυτουργοί αδικημάτων, που πράττονται με αυτήν, εκτός αν αποδείξουν ότι η καταχώρηση επιλήψιμου δημοσιεύματος έγινε με άγνοιά τους. Τιμωρούνται τότε για αμέλεια με χρηματική ποινή, εάν η πράξη δεν τιμωρείται με άλλη διάταξη. Αναιρείται σχετικώς απόφαση για το σχετικό έγκλημα παρά τον ισχυρισμό των αναιρεσειόντων περί της άγνοιας του δημοσιεύματος, δεν αιτιολογείται η αναγκαία δόλια προαίρεση τους κατά τον χρόνο καταχώρησής του. Ασάφειες και αντιφάσεις περαιτέρω, αφού το

δικαστήριο στηρίζει την κρίση του σε άμεσο δόλο, ενώ η μνεία της παράλειψης των κατηγορούμενων προς επαλήθευση του περιεχομένου ανώνυμης επιστολής και ανασκευή του δημοσιεύματος, θεμελιώνει αμέλεια αυτών.

– Μ. Πλημ. Αθηνών 810 / 1994: «Υπόθεση κουπονιών Εφημερίδας «Α της Κυριακής»».

Κατά την αναφερόμενη απόφαση κρίθηκε, ότι παύει οριστικά λόγω παραγραφής, κατά άρθρο 45 παρ. 1 εδ. α' Ν. 2172 / 1993, η ποινική δίωξη κατά του εκδότη και του διευθυντή εβδομαδιαίας εφημερίδας, που προσέφεραν δωρεάν κουπόνια για την απόκτηση εγκυκλοπαίδειας.

– Πολ. Πρωτ. Πειραιά 22338 / 1996: «Υπόθεση δημοσίευμα με τίτλο «Μελωδίες από άλλες εποχές»».

Κατά την απόφαση αυτή, απορρίφθηκε το αίτημα του αιτούντος να διαταχθεί η κατάσχεση του περιοδικού Δ** και η απαγόρευση της κυκλοφορίας του για το λόγο ότι περιέχει ανακριβείς ειδήσεις και προσβάλλει την προσωπικότητα, επειδή ένα τέτοιο ασφαλιστικό μέτρο ισοδυναμεί με αντισυνταγματική κατάσχεση εντύπου.

– Μον Πρωτ. Θεσσ. 24742 / 1998: «Υπόθεση: «Λεξικό Μπαμπινιώτης για το λήμμα Πόντιος »».

Οι αιτούντες υποστηρίζουν ότι το επίμαχο λήμμα στο εν λόγω λεξικό προσβάλλει την καταγωγή τους και την προσωπικότητά τους. Ζητούν για την άρση της προσβολής να κατασχεθεί το λεξικό. Η αίτηση για τα ασφαλιστικά μέτρα δεν μπορεί να ασκηθεί από νομικό πρόσωπο, αλλά μόνο από φυσικό πρόσωπο. Το λεξικό αποτελεί έργο της επιστήμης, άρα εξαιρείται από τους περιορισμούς της ελευθερίας του τύπου. Επίσης, η περίπτωση αυτή δεν μπορεί να ενταχθεί στο άρθρο 14 παρ. 3 εδ.2, γι' αυτό η έφεση απορρίπτεται ως ουσιαστικά αβάσιμη.

– Μον Πρωτ. Αθηνών. 5208 / 2000: «Υπόθεση Μ. Ανδρουλάκης».

Το δικαστήριο δεν κάνει δεκτές τις αιτήσεις για προσβολή της θρησκευτικής πίστης, που άσκησε η Ιερά Μονή Εσφιγμένου Αγίου Όρους – Άθω επειδή πρόκειται για νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου ούτε και αιτήσεις άλλων νομικών προσώπων. Το βιβλίο είναι μυθιστόρημα, επομένως έχει λογοτεχνικό περιεχόμενο. Πρόκειται για έργο τέχνης και υπάγεται στο άρθρο 16 Σ. Δεν εμπίπτει στους περιορισμούς που επιβάλλει η παρ.3 του άρθρου 14 για την ελευθερία του τύπου. Έτσι δεν είναι παραδεκτή η αίτηση για επιβολή ασφαλιστικών μέτρων, που θα απαγόρευαν την κυκλοφορία του.

– Πολ. Πρωτ. Πειραιά. 4100 / 2002: «Υπόθεση εφημερίδας η Κ**».

Κατά την απόφαση αυτή, απορρίφθηκε η αγωγή καθώς οι εναγόμενοι προστατεύονταν στο έργο του από την προστασία του Τύπου, καθώς η ελευθεροτυπία εμφανίζεται ως έκφραση ελεύθερη στοχασμών, ως αδέσμευτη ειδησιογραφία και ως έντονη κριτική και ελέγχου των δημοσίων προσώπων και πραγμάτων. Τα όρια μεταξύ της ελεύθερης και καταχρηστικής άσκησης δημοσιογραφίας προσδιορίζονται σε ικανοποιητικό βαθμό ως προς την προστασία της τιμής και της υπόληψης, άρα και της προσωπικότητας από τις διατάξεις των άρθρων 361 – 369 ΠΚ, χωρίς να αποκλείεται σε ακραίες περιπτώσεις, η εφαρμογή της ΑΚ 281 σε συνδυασμό με το άρθρο 28 παρ. 3 του Σ.

– Α.Π. 1897 / 2006: «Υπόθεση Δημοσίευμα Κωσκοτάδες Δεύτερης Γενιάς».

Κατά την απόφαση αυτή, ο Άρειος Πάγος αποφάνθηκε ότι από την κρητική εφημερίδα εκδιδόμενο δημοσίευμα αναφερόμενο σε «Κωσκοτάδες της δεύτερης γενιάς», και συναφή σχόλια για επιχειρηματία, που ελέγχει πολλά ΜΜΕ, προσδίδει σκοπό εξύβρισης,

αφού περιέχει κρίσεις, που εκφεύγουν του οριοθετημένου πεδίου, στο οποίο πρέπει να κινείται η δημοσιογραφία και η ελευθεροτυπία και θίγουν την τιμή και την υπόληψη του καταξιωμένου δημοσιογράφου και αρθρογράφου και πρώην Ευρωβουλευτή. Ο ευρωβουλευτής δικαιούται αποζημίωση για ηθική βλάβη.

ΑΝΤΙ ΕΠΙΛΟΓΟΥ

Εν κατακλείδι, ο τύπος διαδραματίζει σημαντικότατο ρόλο στην εκάστοτε κοινωνία, καθώς αποτελεί εκφραστή ιδεών και μέσο ελέγχου των ασκούντων την δημόσια εξουσία. Για το λόγο αυτό άλλωστε, ο τύπος προστατεύεται ως έννομο συνταγματικό αγαθό στο άρθρο 14 Σ, ενώ η ελευθερία του κατοχυρώνεται πολλαπλώς, προκειμένου η άσκησή της να προστατευθεί από διαφόρους, που τυχόν την επιβουλεύονται. Εντούτοις, είναι σημαντικό η ελευθερία του τύπου να συμμορφώνεται προς τους γενικούς περιορισμούς, στους οποίους υπόκεινται όλες ανεξαιρέτως οι ατομικές ελευθερίες. Δεν είναι δυνατόν, ο τύπος ένα τόσο βασικό όργανο κοινωνικού ελέγχου και ανάπτυξης, να γίνεται μέσο διάδοσης ψευδών πληροφοριών ή προσβολής προσωπικοτήτων.

ΛΗΜΜΑΤΑ

ΤΥΠΟΣ

ΛΟΓΟΚΡΙΣΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ανδρέας Γ. Δημητρόπουλος, Συνταγματικά Δικαιώματα, παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου, Τόμος III, Γ΄ Έκδοση, Αθήνα 2004.
- Ανδρέας Γ. Δημητρόπουλος, Εφαρμογές Συνταγματικού Δικαίου II, Συνταγματικά Δικαιώματα, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη.
- Α.Κ. Κονταξής, Τύπος και Δίκαιο, 1989
- Αρ. Μάνεσης, Η συνταγματική προστασία της ελεύθερης κυκλοφορίας των εντύπων και η εφαρμογή της στην τάξη. ΤΟΣ, 1977
- Γιάννης Κ. Καρακώστας, Προσωπικότητα και Τύπος, εκδόσεις Αντ. Ν. Σακκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 2000.
- Π. Γ. Δαγτόχλου, Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα, Α΄, εκδόσεις Αντ. Ν. Σακκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 2005.
- Π. Γ. Δαγτόχλου, Τύπος και Σύνταγμα, ελληνικές πανεπιστημιακές εκδόσεις, Αθήνα, 1989.
- «Το Νέο Σύνταγμα», Πρακτικά Συνεδρίου για το Αναθεωρημένο Σύνταγμα 1975/1986/2001, Επιμέλεια Δ. Θ. Τσάτσος/Ευ. Β. Βενιζέλος/Ξ. Ι. Κοντιάδης Αντ. Ν. Σακκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 2001.